

**Лановик Мар'яна Богданівна,**  
*доктор філологічних наук, професор,*  
*кафедра української та зарубіжної літератур*  
*і методик їх навчання,*  
*Тернопільський національний педагогічний університет*  
*імені Володимира Гнатюка*

**Лановик Зоряна Богданівна,**  
*доктор філологічних наук, професор,*  
*кафедра української та зарубіжної літератур*  
*і методик їх навчання,*  
*Тернопільський національний педагогічний університет*  
*імені Володимира Гнатюка*

## ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ІМЕРСИВНИЙ ДОСВІД В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ВІРТУАЛЬНОЇ ЕКСКУРСІЇ ЕТНОГРАФІЧНО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА)

На початку ХХІ століття в одній із наших методичних статей «Вивчення української усної народної творчості у вищій школі» [3] ми наголошували на ідеї про те, що «зміцнення Української держави немислиме без формування духовної незалежності суспільства, а духовна незалежність передбачає наявність нової системи комунікацій, механізмів оперативної трансляції нових культурних явищ і традицій власному суспільству і міжнародному культурному співтовариству» [3, с.38]. У тому дослідженні велика увага була приділена ідеї іммерсивного досвіду українських фольклорно-етнографічних музеїв Канади як прикладу «вживання у старовину» для кращого розуміння народної культури і традицій. На той час перенесення такого досвіду на український ґрунт пропонувало вирішення багатьох проблем. Однак наступні десятиліття, особливо останні роки повномасштабного вторгнення, внесли свої корективи.

В умовах глобальної пандемії, а згодом – повномасштабної війни більшість науковців, учнівської та студентської молоді були позбавлені можливості вільно пересуватися задля не он-лайн екскурсій, частина населення опинилася за кордоном. Водночас стрімкий розвиток нових підходів та цифрових технологій, диджиталізації культурно-освітнього простору дав змогу і нові виходи із цих ситуацій.

У цьому дослідженні ми маємо на меті представити ідею цифрової 3D екскурсії із залученням технологій доповненої реальності як один із шляхів вирішення проблеми в умовах викликів сьогодення. Ця ідея була представлена на прикладі Етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка [2] і запропонована як культурно-освітній проєкт до «Українського Культурного Фонду», однією із завдань якого є зацифрування об'єктів матеріальної та нематеріальної культурної спадщини, створення платформ для їхньої презентації в Україні та за кордоном, впровадження ІТ-засобів віддаленого доступу до архівів, музеїв, бібліотек. Вона пройшла перші етапи відбору, однак через повномасштабну війну не могла бути реалізованою. Водночас вважаємо, що її ідея є актуальною і в умовах війни, і залишатиметься актуальною по завершенні війни у час культурно-духовного оновлення науково-освітнього простору України.

Цифрова екскурсія Етнографічно-меморіальним музеєм Володимира Гнатюка та оприлюднення важливих документів дають змогу певним чином заповнити ту прогалину, яка з'явилася через неможливість вільного пересування, обмеження безпеки проведення екскурсій в умовах війни тощо, адже надають віртуальний доступ до недосяжної інформації багатьом групам зацікавлених осіб та інституцій в отриманні нових знань. Віртуальні екскурсії можуть заохочувати відвідувачів до ближчого ознайомлення з історією рідного краю, а також знайомитися із експозиціями жителям віддалених регіонів України та представникам української діаспори (у тому числі біженцям та тимчасово переміщеним особам) за кордоном. Сукупність цих аспектів допомагає вирішити проблему відновлення в академічному та загалом інформаційному полі України концепції європейської інтеграції української спільноти на зламі XIX–XX століть, продемонструвати існуючі на той час здобутки та обрані вектори, які стали вирішальними у подальшому – XX ст. в умовах бездержавності та XXI ст. в умовах відновлення та утвердження національної незалежності. Ті цінності, які пов'язують Україну з Європейським вибором, сьогодні є актуальними як ніколи.

В умовах нових реалій ця ідея набула ще й додаткового сенсу. За останні десятиліття державності України великою мірою було відновлено втрачені державні та духовні цінності та національні пріоритети. Однак з початком повномасштабного вторгнення РФ проти України 24.02.2022 та через масовані

обстріли й атаки (у тому числі й проти академічних, культурних, мистецьких інституцій) значна частина важливих документів та культурно-мистецьких артефактів були безповоротно втрачені. Під загрозою й надалі залишаються інші осередки культури, історії, національної пам'яті. Ще більш нагально постала проблема збереження національних пам'яток у сферах науки і культури. Створення цифрових копій важливих документів є на сьогодні однією із можливих відповідей на виклики часу. Особливо, коли це стосується тих сфер і постатей, які ще не були належним чином поціновані у передвоєнні роки. Таким, на нашу думку, і є Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка.

Духовна та наукова спадщина академіка Володимира Гнатюка [6; 7] як одного із найпотужніших науковців епохи (академіка чотирьох Академій наук) та одного із трьох найвпливовіших державотворців кінця XIX – початку XX століття (разом із М.Грушевським та І.Франком) досі залишається недостатньо дослідженою та мало презентованою в інформаційному просторі. Оскільки його постать та діяльність були затаврованими та забороненими радянською ідеологією, значна частина документів у радянський період безповоротно втрачені, інформація про нього частково спотворена. Відкриття музею В.Гнатюка в умовах радянської системи у час відносної політичної «відлиги» уже само собою було дуже знаковою подією, що ламала тривалу кригу ідеологічних заборон (про що свідчать видання радянської доби [1; 5]). На сьогодні в умовах глобальних викликів, а також реалізації європейського вибору України бачиться надзвичайно актуальним збереження документів, пов'язаних із науковою та громадсько-політичною діяльністю академіка В.Гнатюка, яка поширювалась не лише на територію українських земель під владою тодішніх імперій, а й на ширші європейські обрії, а також оприлюднення інформації про цю діяльність із проекцією на сьогоднішні геополітичні інтереси та державницькі пріоритети.

Поставлена мета полягає в актуалізації академічного та духовного спадку академіка Володимира Гнатюка в сучасному українському культурно-науковому просторі. Шляхом створення та демонстрації цифрових копій документів та артефактів, які засвідчують багатогранність діяльності вченого у сферах мовознавства, літературознавства, історії, етнографії та фольклористики, а також європейський вектор його співпраці з науковими

інституціями та товариствами Праги, Відня, Берліна, Гельсінкі та ін. Це сприятиме не лише підвищенню рівня обізнаності цільових аудиторій із діяльністю Володимира Гнатюка, а й утверджуватиме розуміння тривалої історії розвитку української науки і культури у контексті взаємодії з європейськими націями. Це також дасть змогу зберегти найважливіші музейні експонати та документи у цифровому форматі, убезпечивши їх від можливої цілковитої втрати в умовах війни.

Вважаємо, що однією із найважливіших цільових груп є школярі середніх навчальних закладів України, які через поглиблене ознайомлення із життям і постаттю Володимира Гнатюка матимуть змогу розширити власні знання з розвитку української науки, історії та культури, різнобічних надбань українського вченого, його внеску у розвиток мовознавства, літературознавства, фольклористики та етнографії. Водночас – здобувачі ступенів бакалавра та магістра українських та закордонних закладів освіти, які здобувають фах у гуманітарній царині, зокрема філології та журналістики, історії та етнографії, літературної творчості, культурології, поліграфії. Отримана цифрова інформація буде корисною при підготовці до практичних занять із вказаних навчальних дисциплін, написанні наукових (курсівих, бакалаврських, магістерських робіт) – для здобувачів наукового ступеня доктора філософії PhD в Україні та за її межами, а також науковців, які працюють у колі проблематики, дотичної до широкої та багатогранної діяльності академіка Володимира Гнатюка і пишуть наукові розвідки, дослідження, монографії, що вирішують проблематику, яка пов'язана із науковими пошуками В.Гнатюка у його співпраці з українськими та зарубіжними вченими; представників української діаспори (у тому числі біженців та тимчасово переміщених осіб).

Доробок Володимира Гнатюка може багато розповісти про культурну історію й українську ідентичність. Необхідно відновити історичну пам'ять про академіка Гнатюка, оскільки націєцентричність та радикальність його думок щодо української незалежності стали причиною заборони та спотворення його ідей в радянську епоху і на сьогодні ще не відновлено адекватної картини його діяльності, яка має беззаперечне значення для сучасного стану утвердження української державності та окремішності української науки. Тим більше, коли в

умовах війни усі важливі документи перебувають під загрозою можливого знищення. Його постать важлива і в іншому сенсі: євроінтеграція України реалізовувалася українськими елітами кінця XIX – початку XX ст. і ключова роль тут належала В. Гнатюку та тим організаціям, які він репрезентував у європейському науковому, політичному, культурному просторі [4].

Активізація вивчення та популяризації діяльності Володимира Гнатюка буде не лише повертати втрачені сторінки української історії, становлення української культури, а й переконливо доводити пріоритетність європейського вибору українських еліт зламу XIX–XX століть, відновлювати напрацювання у цій царині та скеровувати сучасні вектори євроінтеграції в умовах викликів воєнного часу.

У цьому і вбачаємо сенс нової системи комунікацій, механізмів оперативної трансляції культурних явищ і традицій власному суспільству і міжнародному співтовариству, без яких немислиме формування духовної незалежності суспільства як необхідної складової зміцнення Української держави.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Герета І., Черемшинський О. Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі. Львів: Каменярь. 1982. 79 с.
2. Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі. Уклад. О. Черемшинський та ін. Тернопіль: Збруч. 2006. 94 с.
3. Лановик М., Лановик З. Вивчення української усної народної творчості у вищій школі. *Вища школа*. 2001. № 6. С.38–45.
4. Лановик М., Лановик З. Європеїзм наукового світогляду та громадсько-політичної діяльності Володимира Гнатюка. *Володимир Гнатюк у європейському науковому просторі: колективна монографія* / упор. М. Б. Лановик, З. Б. Лановик. Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. С.5–20.
5. Музей Володимира Гнатюка. Нарис-путівник. Уклад. І. Герета, О. Черемшинський. Львів. 1971. 94 с.
6. Мушинка М. Володимир Гнатюк. Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан». 2012. 384 с.
7. Мушинка М. Праці про Володимира Гнатюка. *Зібрані твори*. Т.2. Пряшів: Центр антропологічних досліджень. 2020. 784 с.